

Norges vassdrags- og energidirektorat

uttalelse@nve.no

Bergen, 21.06.21

Dette innspillet sendes på vegne av Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland, Bergen og Hordaland Turlag (DNT), Naturvernforbundet Hordaland, og Norsk Omitologisk Forening Hordaland fylkeslag.

Høringsuttalelse til Tveitafoss kraftverk sin innkallelse til konsesjonsbehandling

Som NVE understreker i vedtaket om innkalling av Tveitafoss kraftverk til konsesjonsbehandling, er Bjoreios nedre del viet betydelig oppmerksomhet i vannforvaltningsplanen for Hordaland, og er av Klima- og miljødepartementet godkjent med miljømål som kan innebære krafttap. De anadrome fiskebestandene i Bjoreio har utvilsomt stor verdi. Bjoreio har også vesentlige verdier knyttet til landskap og friluftsliv. Vannføringen i Tveitafossen er i dag vesentlig påvirket av Tveitafoss kraftverk, og den går i store deler av året tørr – noe også Hardanger Energi AS påpeker i konsesjonsøknaden av februar 2021. Det er derfor viktig at det i ny konsesjon blir gitt tydelige vilkår hva gjelder minstevannføring.

FNF Hordaland ønsker i denne uttalelsen å poengtere viktigheten av at NVE – gjennom vilkårsrevisjonen – stiller tydelige krav til at fremtidig drift av Tveitafoss kraftverk tar hensyn til bestander av anadrom laksefisk; det vil si både villfisk på den anadrome strekningen nedenfor Tveitafossen, og rogn (utplantet), yngel og smolt ovenfor Tveitafossen og Tveitafoss kraftverk.

Minstevannføring

NORCE LFI har utført omfattende biologiske og hydrologiske undersøkelser på anadrom strekning i Bjoreio gjennom mange år. I sin rapport 337 fra 2019 (Skoglund mlf. 2019) står det følgende: «Det har imidlertid forekommet dødelighet som følge av at gytegroper har strandet også i årene etter 2014, og ut ifra beregninger av gytegropenes dybdefordeling må vannføringen trolig overstige 1,5–2 m²/s på den anadrome strekningen for helt å unngå at gytegroper strandet. Det må også tas i betraktning at det i denne perioden har vært få lengre og tørre perioder vinterstid de senere årene».

FNF Hordaland støtter NORCE LFI (Skoglund mfl. 2019) sin faglige vurdering når det gjelder vannføringsbehovet knyttet til rognoverlevelse, og vil i vår separate uttalelse til revisjonen av *Eidfjord nord*-reguleringen be om en minstevannføring i tråd med alternativ A3 i tabell 10 i revisjonsdokumentet som gjelder *Eidfjord nord*-reguleringen.

Tiltak mot driftsstans og tørrlegging

Driften av Tveitafoss kraftverk er sterkt medvirkende til problemene for fisk og miljø i Bjoreio. Ved driftsstans her, faller vannføringen nedstrøms raskt på hele den anadrome strekningen i Bjoreio, noe som er til skade for rogn ved tørrlegging, og som åpenbart også medfører fare for økt dødelighet av yngel og gytefisk.

Tveitafoss kraftverk bidrar med relativt lite kraft, særlig sett i forhold til viktigheten som vassdraget har for naturmiljø og anadrom fisk. FNF Hordaland ser det som helt usannsynlig at et tilsvarende kraftverk ville bli tillatt bygd i et viktig anadromt vassdrag (slik som Bjoreio) i dag. I sitt innkallingsbrev til konsesjonsbehandling skriver da også NVE følgende om Tveitafoss kraftverk: «Det bør bl.a. vurderes restriksjoner for å unngå raske vannstandsendringer i tillegg til innføring av standard konsesjonsvilkår. NVEs grunnlag for varselet om innkalling er hovedsakelig basert på forhold knyttet til anadrom laksefisk i vassdraget. Omløpsventilens funksjon, kapasitet og ev. driftsproblemer knyttet til utilsiktede utfallsperioder påvirker fiskebestandene negativt. Videre er ujevn drift i kraftverket og utfordringer knyttet til vandring og dødelighet i turbin utfordringer som også NVE mener må løses.»

FNF Hordaland mener i likhet med NVE at det er behov for en sikrere løsning i forhold til omløpsventil, slik at det alltid vil være tilstrekkelig vannføring fra kraftverket og nedover i vassdraget, selv ved uforutsett driftsstans. Om nåværende løsning for omløpsventil, skriver NORCE LFI: « I den senere årene har vannføringsfluktuasjonene i hovedsak vært av kortvarig karakter, og trolig relatert til innstillinger av omløpsventilen ved driftsstans i kraftverket». Og som dokumentert av NORCE LFI (Skoglund mfl. 2019), er dagens kapasitet i omløpsventilen på 0,7 m³/s ikke tilstrekkelig til å unngå tørrlegging av rogn på den anadrome strekningen i Bjoreio. Hardanger Energi AS må derfor pålegges en omløpsventil som minimum sikrer 1,4 m³/s, som NORCE LFI i nevnte rapport påpeker er den laveste vannføringen som kan tillates uten at rogn dødeligheten øker vesentlig.

Tveitafoss II

FNF Hordaland stiller seg sterkt negativt til Alternativ II, som inkluderer bygging av ytterligere et kraftverk i Tveitafossen, kalt Tveitafoss II. I hele sommerhalvåret er Tveitafossen et svært viktig landskapselement med god vannføring, dette siden minstevannføringen i Vøringsfossen langt overstiger slukeevnen til Tveitafoss kraftverk. Fossen er også godt synlig fra Rv. 7, som er en nasjonal turistveg. Et nytt kraftverk her med økt slukeevne, i tillegg til det eksisterende kraftverket, vil redusere vannføringen sterkt i Tveitafossen i større perioder av året.

I sin søknad om ny konsesjon foreslår regulanten en minstevannføring på trekningen mellom vanninntaket og utløpet av kraftverket på 0,3 m³/s. Tveitafossen er en bred og stor foss, som med dagens minstevannføring i Vøringsfossen på 11 m³/s i hele turistsesongen, fremstår som et flott landskapselement. Årsaken til dette er altså at slukeevnen i dagens kraftverk (3,4 m³/s) er vesentlig lavere enn minstevannføringen, og minstevannføringen sammen med tilsiget fra restfeltet sikrer da god vannføring i Tveitafossen i den viktige turistsesongen.

FNF Hordaland mener at den foreslåtte minstevannføringen på 0,3 m³/s i konsesjonssøknaden fra Hardanger Energi AS er altfor lite til å opprettholde Tveitafossen som et viktig landskapselement. Bjoreio og Tveitafossen er en vesentlig del av et karakteristisk og storslått landskap, som er viktig for naturopplevelse, turisme og også til læringsformål. En ytterligere forringelse av vannføringen og Bjoreio som landskapselement, vil være svært uheldig. I tillegg vil ett kraftverk til, ytterligere forringe

landskaps- og naturverdiene i området. God vannføring i hele Bjoreio er en viktig del av naturopplevelsen for de mange turistene som besøker Bjoreio og Vøringsfossen i sommerhalvåret.

Mange års erfaringer med hyppige driftsstans og problemer med løsningen for omløpsventil tilsier dessverre at faren er til stede for tilsvarende problemer også i et nytt *Tveitafoss II*-kraftverk. Og siden Hardanger Energi AS planlegger langt større slukeevne i det nye kraftverket sammenliknet med det gamle (maksimal slukeevne på 10,5 m³/s mot maksimalt 3,4 m³/s i det eksisterende kraftverket), vil en driftsstans i et eventuelt *Tveitafoss II*-kraftverk, som i sin tur vil kunne medføre stopp i vannføringen nedstrøms, kunne bli svært kritisk for fisk og vannlevende organismer nedstrøms kraftverkene.

Avsluttende kommentarer

For å sikre en kontinuerlig minstevannføring gjennom hele året, krever FNF Hordaland at det lages en anordning for fast vannslipp ved dagens inntaksdam til Tveitafoss kraftverk. Her må det sikres et kontinuerlig, helårlig vannslipp på minimum 1,5 m³/s. Dette vil sikre en tilstrekkelig vannføring på anadrom strekning, selv ved episoder med driftsstans i kraftverket, også selv om dette skjer i kombinasjon med problemer med omløpsventilen. Et fast vannslipp vil bedre forholdene for rognplanting eller utsetting av yngel på strekningen fra inntaksdammen til Tveitofossen, i tillegg til at det til en viss grad også vil bedre forholdene for utvandrende smolt.

I tillegg til et fast vannslipp fra inntaksdammen, må dagens omløpsventilordning erstattes med en ny, og bedre fungerende ordning.

Referanse til rapport

Skoglund H mfl. 2019. Fiskeribiologiske undersøkelser i Eidfjordvassdraget – rapport for undersøkelser i 2019. NORCE LFI. Rapport nr. 377. 63 sider.

Vennlig hilsen,

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Hordaland

v/ koordinator Gunvar Mikkelsen

Forum for Natur og Friluftsliv Hordaland er et samarbeidsforum for natur- og friluftslivorganisasjoner i Hordaland, som arbeider for å ta vare på natur- og friluftslivinteressene i det tidligere fylket Hordaland. Per i dag er det elleve organisasjoner tilsluttet FNF Hordaland: Bergen og Hordaland Turlag (DNT), Naturvernforbundet Hordaland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland, Bergen og Omland Friluftsråd, Norsk Ornitologisk Forening Hordaland fylkeslag, Hordaland fylkeskystlag, Norsk Botanisk Forening Vestlandsavdelingen, Syklistenes Landsforening Bergen og omegn, Voss Utfersdslag (DNT), Voss Kajakklubb og Hordaland krins av Norges Speiderforbund. Sammen representerer organisasjonene rundt 40.000 medlemmer.